

Brood en Rozen

Tijdschrift voor de geschiedenis van de sociale bewegingen - december 1997
Themanummer Communisme in België
De geschiedenis en de betekenis van de Kommunistische Partij van België vormen de inhoud van een themanummer. Naast bijdragen van historici, zoals J. Gotovitch, J. Van Dooren, G. Deneckere, P. Delwit, J.M. De Waele, J. Verhelst en R. Hemmerijckx krijgen ook vooraanstaande communisten en voormalige partijleden het woord: Louis Van Geyt, Jef Turf, Jan Debrouwere en Robert Dussart. Er wordt aandacht besteed aan de archieven van de communistische beweging, zowel deze in bezit van AMSAB als deze verzameld door het Documentatie- en Archiefcentrum van de Communistische Beweging (DACOB-CARCOB). Aan bod komen ook de levensgeschiedenissen van enkele communistische militanten, zoals de onlangs overleden historicus Leo Michielsens, de afficheontwerper Willy Wolsztajn en de syndicalist Robert Dussart. Een bespreking van het boek *De laatste communisten* (Ivan Ollevier) rondt het biografisch gedeelte af.

Brood en Rozen
Driemaandelijks
AMSAB - Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging
Bagattenstraat, 174, 9000 Gent
Tel. 09. 224.00.779 - fax. 09.233.67.11

Oikos

politiek, milieu, cultuur - jrg. 1, nr. 2 - winter 1997.
De verhouding tussen ecologie en economie en de relatie tussen sociaal-democraten en ecologisten worden vanuit verschillende invalshoeken behandeld. Hoofdbrok vormt de tekst van de Franse ecologist en neo-marxist Alain Lipietz: *De verhoudingen tussen Kapitaal en Arbeid* bij de

aanvang van de XXIe eeuw. Oikos biedt ook ruimte aan de groep Joekels (Jonge Economen voor een Ecologische en Leefbare Samenleving) met "Een pleidooi voor een radicaal pragmatische benadering van duurzaamheid."

Oikos
Drongenstraat 13 - 9031 Drongen
tel. en fax. 09.236.34.82
e-mail dirk.holemans@rug.ac.be

New Left Review

nr. 226, november/december 1997
Meerdere gebeurtenissen en fenomenen, gekaderd in de verdere opmars van de vrije markt zetten aan tot reflectie omtrent de historische dynamiek van de kapitalistische productiewijze. Wallerstein, Astarita en Scott Waugh bieden inzicht in de origines van het kapitalisme. Zo wijst Wallerstein erop dat het ontstaan van het kapitalisme als een product dient gezien van het falen van regulerende en beschermende instituties in een vroeg-modern Europa. Astarita onderzoekt de handel in de feodale periode en tijdens de vroege overgang naar de kapitalistische productie-wijze en Scott Waugh vraagt zich af of de marxistische concepten een hulp kunnen zijn bij het begrijpen van de middeleeuwse wereld. Boris Kagarlitsky confronteert ons met de bijdrage van de Russische revolutie tot hervormingen in het Westen en de modernisering van het Oosten. Voor Nikki R. Keddie is een simplistische en eurocentrische visie verantwoordelijk voor ons vervormd beeld van secularisme en kapitalisme. De auteur gaat nader in op de verhouding tussen staat en secularisme. Joan W. Scott benadert op een kritische wijze de Franse genderbeweging. Haar artikel raakt aan fundamentele problemen rond identiteit en universaliteit. Onvermijdelijk wordt ook de aandacht getrokken op de emotionele, populaire reacties bij de dood van Diana en de politieke kanalisering ervan in de

richting van een zgn. New Age-monarchisme "waarin liefdadigheidsgevoelens de nood aan welzijnsvoorzieningen en inkomensverdeling overschaduwden".

Dit nummer bevat eveneens artikels over Siegfried Kracauer met zijn kritisch-sociologische studies over film en massacultuur in Weimar-Duitsland en een recente biografie van Walter Benjamin. Boris Frankel overloopt de geschiedenis van twee tijdschriften, die verankerd waren in de Westerse marxistische traditie: *Telos* en *Economy and Society*. Beide tijdschriften zochten een uitweg voor de impasse van de linkerkant door een keuze te maken voor populistisch engagement en realpolitiek. Tenslotte nog een bijdrage over de gedwongen sterilisaties in Zweden en het verzet hiertegen van radicaal links.

nr. 227, januari/februari 1998

De sociaal-democratie zit weer in de lift, ondanks de globale impasse van Links. De sociaal-democratie regeert in Frankrijk, Italië en Groot-Brittannië, en in Duitsland wil de SPD de regerende christen-democraten aan de macht aflossen. Tegen de achtergrond van opeenvolgende mobiliseringsgolven van de vakbeweging en studentenbezettingen, en onder druk van een linkse Groene beweging en de hervormde communisten van de PDS evolueren delen van de SPD naar links. *New Left Review* publiceert de toespraak van Oskar Lafontaine op het SPD-congres van december 1997: tijd voor een New Deal in Europa, stelde hij toen. De SPD kan volgens Lafontaine opnieuw een voortrekkersrol spelen in de Europese arbeidersbeweging, de nood is hoog. Die nood wordt verder uitgespleet door Pierre Bourdieu, die het redelijke utopisme van Ernst Bloch plaatst tegenover het economisch fatalisme, en Ken Coates, die het heeft over de strijd van de Europese werklozen.

New Left Review besteedt ook uitgebreid aandacht aan Donald Sassoon wiens Isaac Deutscher lezing wordt afgedrukt, en van wie het magnum opus, *One Hundred Years of Socialism*, wordt gerecenseerd door Geoff Eley en Göran Therborn.

New Left Review

Tweemaandelijks

New Left Review Ltd

6 Meard Street - London W 1 V 3 HRR

tel. 0171.734.8839 - fax. 0171.734.0059

e-mail: newleftreview@compuserve.com

Transfer

European Review of Labour and Research

vol. 3 - nr. 3 - november 1997

De 21ste eeuw stelt uitdagingen aan de vakbeweging. De syndicale discussies kennen een nieuwe dynamiek in de mate dat deze duidelijk de wil reveleren om conservatieve opvattingen op structureel vlak te verwerpen. Deze conservatieve attitudes vormen een hinderpaal voor sociale veranderingen. Traditionele benaderingen bij het zoeken naar oplossingen en onderhandelingsstrategieën volstaan niet meer. Deze nieuwe bewustwording brengt noodzakelijkerwijs een versterking met zich van de politieke macht om veranderingen te beïnvloeden en maakt het discours van de vakbeweging over de toekomst van Europa aantrekkelijker. Aldus het samengevat redactioneel van dit eerder "officieel" tijdschrift van de Europese vakbeweging. Zes bijdragen gaan over de overgangssituatie en de crisis van de vakbeweging. Aan bod komen aspecten zoals belangenvertegenwoordiging, globalisering, democratische participatie en managersstrategie. Een rondetafelgesprek rondt de reeks af.

Een nieuwe rubriek behelst artikels en mededelingen omtrent recente evoluties inzake het Verdrag van Amsterdam, tewerkstelling, de situatie van de Britse vakbeweging na de electorale overwinning van Labour en het juridisch beleid van het Europees Vakverbond t.a.v. het conflict bij Renault-Vilvoorde.

Transfer

Driemaandelijks

European Trade Union Institute

Emile Jacquainlaan 155 - 1210 Brussel

tel. 02.224.04.97 - fax. 02.224.05.13

Monthly Review

an independent socialist magazine

Vol. 49/5 - oktober 1997

De dertigste verjaardag van de dood van Che Guevara gaat niet ongemerkt voorbij. Zo wordt Che's revolutionair humanisme door de Franse marxistische socioloog Michael Löwy in de verf gezet. Dit humanisme was een vorm van onorthodox marxisme, dat radicaal verschilde van de Sovjetdogmatiek maar ook van de zgn.

structuralistische en anti-humanistische interpretaties, gangbaar zowel in Europa als in Latijns-Amerika. Löwy onderzoekt Che's ideeën in relatie met meerdere geschriften van Marx en stelt vast dat zijn opvattingen over socialisme en democratie de weigering inhielden van de zgn. modellen van "reëel bestaand socialisme". James Petras overloopt dertig jaar geschiedenis van Latijns-Amerika na de dood van Che. Hij onderscheidt vier revolutionaire golven. De laatste golf (na 1990) wordt gekenmerkt door nieuwe sociaal-politieke revolutionaire bewegingen onder de boeren, Indianen en in de regio's van het binnenland. Het is een vergissing Guevara uitsluitend te associëren met gewapende strijden guerilla-activiteiten. Er zijn meerdere punten van overeenkomst tussen Guevara's revolutieconcept en de nieuwe bewegingen, zoals bvb. het belang dat gehecht wordt aan politieke vorming en zelf-emanipatie. Bill en Dorothy Doyle bespreken tenslotte de biografie, die de journalist J.L. Anderson schreef over Che (John Lee Anderson: Che Guevara: A Revolutionary Life - Grove Press, 1997). Verder een artikel over een specifiek probleem van delokalisering binnen de textielindustrie, de auto- en elektronica-assemblage van de Verenigde Staten naar Mexico en een studie over de Britse opiumoorlog in de 19de eeuw.

Monthly Review

Maandelijks

Monthly Review Foundation

122, West 27th Street - New York - NY 10001

Tel. 212.691.2555 - Fax. 212.727.3676 - E-mail:

mreview@igc.apc.org

Rethinking Marxism

a journal of economics, culture and society
oktober 1997

Dit Amerikaanse tijdschrift wil de marxistische theorie verder uitwerken, uitbreiden en ter discussie stellen. De doelstelling wordt ook in dit nummer waar gemaakt.

Theodore Burczak, docent economie, onderzoekt de mogelijke overeenkomsten en verschillen tussen marxisme, postmodernisme, theorieën over rechtvaardigheid en Hayeks politieke economie. Hij verdedigt een visie op het socialisme die niet beperkt is tot de collectieve toeëigening van de meerwaarde maar ook betrokken is op de spreiding van rechtvaardigheid binnen de maatschappij in zijn geheel. Hij komt tot een

vernieuwde conceptualisering van de betekenis van het socialisme, waarin er een gemeenschappelijke basis van communicatie aanwezig is tussen libertariërs, die bij Hayek inspiratie vinden en postmoderne marxistische socialisten. De ideeën van beide groepen vormen een uitdaging voor de traditionele socialistische gedachte. Het ook in het Engels vertaalde werk van Jacques Derrida "Spectres de Marx" wordt kritisch behandeld door Tom Lewis. In tegenstelling tot Derrida, die meent dat de voornaamste marxistische concepten zichzelf overleefd hebben, bevestigt Lewis de relevantie van het klassiek marxisme en diens revolutionaire traditie. Murray E.G. Smith doet een oproep om de theoretische erfenis van L. Trotski ernstig te nemen, ondanks de ook door hem erkende "marginaliteit" van het trotskisme. Hij beschouwt een nieuwe kijk op het trotskisme als een remedie tegen een misplaatst antibolsjevisme van de kampioenen van de nieuwe sociale bewegingen.

De discussie gaat verder met een pleidooi van Ronald Aronson (voorzitter van een denktank, ontwikkeld door de "Democratic Socialists of America") voor een "gerelativeerd marxisme". Marxisten moeten leren zichzelf bescheidener te zien als een deel van een pluralistische beweging. Socialisme is een lange termijndoelstelling die meerdere eeuwen in beslag kan nemen. Richard Wollff en Antonio Callari treden in debat met dit betoog.

Een laatste artikel geeft een overzicht van de geschiedenis en de huidige situatie van het marxisme in Ierland, terwijl in de correspondentierubriek andermaal de polemiek omtrent postmodernisme en marxistische theorie aan bod komt.

Rethinking Marxism

Driemaandelijks

*Guilford Publications in conjunction with the Association for Economic And Social Analysis
72, Spring St. New York, NY 10012*

Review

A Journal of the Fernand Braudel Center for the Study of Economics, Historical Systems and Civilizations

Vol.III - Nr. 1 - Winter 97

Onder de titel "Modernities and Movements" gaat de sociaal-geograaf Peter J. Taylor, de anti-

systemische reacties na tegenover de wereldhegemonie. Voor Taylor biedt een gedeeltelijke verbetering in enkele selecte landen van de "affluent society" geen antwoord op het niveau van het systeem in zijn geheel. De grote uitdaging vandaag bestaat uit de gelijktijdige confrontatie met groeiende materiële ongelijkheden binnen het systeem en de steeds dichterbij komende materiële grenzen van het systeem.

Amiya Kumar Bagchi gaat in op de controverses rond de monetaire standaard in India tijdens de bloeiperiode van het Brits imperium. De auteur onderzoekt de betekenis van het imperiaal discours en de tegenstellingen en naijver waarmee de protagonisten van de Britse hegemonie te kampen hadden. De universalistische hegemonie-ideologie bleek minder belangrijk dan de monetaire en fiscale mechanismen die deze hegemonie ondersteunden.

Een andere historische bijdrage biedt een raamwerk voor de studie van de wereld rond de Zwarte Zee gedurende de periode 1789-1815. Het artikel over migratie en geopolitiek in de Antillen heeft een meer actuele betekenis. Hier vinden we een overzicht vanaf de Koude Oorlog tot nu. Bij de racistische zondebokvorming van migranten werd de geschiedenis van uitbuiting en dominantie als oorzaak van de economische ellende van blanke Amerikanen uitgewist. Het is de taak van wetenschappelijke onderzoekers het historisch geheugen op te frissen.

Vol. XX - Nr.3/4 - zomer/najaar 1997

Nomothetic vs. Idiographic Disciplines: A false dilemma?

In het kader van een postdoctoraal programma, een gezamenlijk project van het Braudelcentrum en het "Maison des Sciences de l'Homme" bevat dit nummer vier essays over dat thema. Ulf Strohmayer, een Duits geograaf, werpt een terugblik op het Duits intellectueel landschap in de 19de eeuw en gaat de historische oorsprong na van het onderscheid tussen de zgn. nomothetische en idiografische wetenschappen¹ binnen het breder kader van de sociale en humane wetenschappen. Als besluit analyseert hij de meer recente "Historikerstreit" rond het nationaal-socialisme, om aan te tonen hoe zelfs hedendaagse discussies belaagd worden door onopgeloste problemen uit het debat van een vorige periode. De Russische historicus Andrei Foursov overloopt het debat binnen het Sovjet-

marxisme rond de concepten Aziatische productiewijze versus Oosters feodalisme. De auteur wijst op gelijkenissen met het Duitse debat.

Keong-il Kim, een Koreaans socioloog, analyseert de discussies tussen twee groepen historici in de Verenigde Staten: zij die voorstander zijn van een meer narratieve stijl van geschiedschrijving en zij die de voorkeur geven aan een structuralistische of institutionalistische benadering. Tenslotte behandelt de socioloog Grosfoguel (Porto-Rico) de Latijns-Amerikaanse literatuur over onderontwikkeling: kern versus periferie, dependentietheorie². Dit debat wordt door de auteur onder de loep genomen vanuit een tijd-ruimtekader (Braudel-Wallerstein).

¹ Het onderscheid is afkomstig van de Duitse filosoof Windelband (1845-1915). Nomothetische wetenschappen formuleren algemene wetmatigheden (natuurwetenschappen bv.) en idiografische wetenschappen richten zich op eenmalige gebeurtenissen (geschiedenis, etnografie...). Nomothetische wetenschappen zouden dan causale verklaringen geven terwijl idiografische wetenschappen eenmalige gebeurtenissen beschrijven.

² dependentietheorie: denkschool, die de onderontwikkeling van de arme landen verklaart als een product van de kapitalistische ontwikkeling in de rijke landen.

Vol. XXI, 1998, nr. 1

Debra Straussvogel hoeveel wereld-systemen er eigenlijk geweest zijn in de geschiedenis. Straussfogel geeft een overzicht van de belangrijkste argumenten in het debat tussen "continuationisten" en "transformationisten" tegen de achtergrond van Ilya Prigogine's theorie van dissipatieve structuren.

Het leeuwedeel van Review 1998/1 wordt gevuld door Maximilian C. Forte die een overzicht biedt van de pogingen om sociaal-culturele antropologie te verzoenen met wereld-systeem analyse. Veel aandacht gaat ook naar de antropologische kritiek op wereld-systeem analyse en vice versa.

Verder zijn er bijdragen van Immanuel Wallerstein, *The Rise and Demise of World-Systems Analysis*, en Giovanni Arrighi, *Capitalism and the Modern World-System: Rethinking the Nondebates of the 1970's*.

Review

Driemaandelijks

Fernand Braudel Center, Binghamton University

P.O. Box 6000, Binghamton NY 13902-6000

tel. 1.607.777.4924 - fax. 1.607.777.4315

e-mail: review@binghamton.edu

Cahiers marxistes

Januari-februari 1998 - nr. 208

Met het einde van de Koude Oorlog worden ook de politieke gegevens in de periferie grondig door elkaar geschud, o.m. in Afrika, waar de veranderingen spectaculair zijn. Dit vormt voor ons Franstalig "zustertijdschrift" de aanleiding om hierover een lijvig themanummer samen te stellen: "L'Afrique nouvelle este-elle arrivée?" Er wordt gestart met een bijdrage van Ludo De Witte die een synthese brengt van zijn boek Crisis in Kongo, gebaseerd op vertrouwelijke documentatie uit de archieven van de Verenigde Naties. Er wordt teruggegrepen naar de periode 1960-65, waarin de buitenlandse interventies, zowel Belgische als Amerikaanse, onder de mantel van de UNO, leidden tot het bewind van Mobutu en de nederlaag van het revolutionaire Congolees nationalisme (Lumuba en Mulele).

Pierre-Yves Lambert gaat de betekenis na van de allereerste verkiezingen, georganiseerd in zowel Congo-Brazzaville als Congo-Leopoldstad, in de vijftiger jaren.

Zeer actueel zijn drie artikels rond de machtsovername door Kabila. De gemene noemer is de positieve evaluatie van de val van Mobutu: Filip Tambwe spreekt zich in gunstige zin uit voor het nieuwe regime, Pierre Galand wijst op de aanhoudende Westerse bemoeienissen om het regime van Mobutu te redden en de humanitaire verpakking waarin dit werd gepresenteerd, en er is een interview met G. de Villers, directeur van het Centre d'Etude et de Documentation Africain met Jean Omasombo Tshonda, hoogleraar aan de Universiteit van Kinshasa. Zij focussen op de "morele verplichtingen", die het regime Kabila heeft t.o.v. de buitenlandse beschermheren (Uganda en Rwanda) en de interne strijd binnen het regime zelf.

De analyse van de Congolese gaat verder met een studie van François-Xavier Verschaeren rond de Franse "occulte" interventies, zowel tijdens de gaullistische als de mitterandistische periode en een interview van Eric David over de juridische problematiek na de machtsovername en de pogingen tot het verwerven van Mobutu's

oorlogsbuit.

Andere artikels in dit Afrika-nummer handelen over Moçambique en Angola, respectievelijk van Eric Callier en Paulette Pierson-Mathy; Hélène Rijckmans onderzoekt de economisch-sociale positie van de Afrikaanse vrouw.

René De Schutter sluit af een probleemstelling over de rol van het IMF. Hij pleit ervoor de morele aanklachten tegen instellingen zoals het IMF aan te vullen met een politieke benadering, die erop neerkomt de ethiek opnieuw te introduceren in de politiek.

Cahiers marxistes

tweemaandelijks

Free, mouvement d'éducation permanente

21, Stalingradlaan - 1000 Brussel

tel. 02.511.93.89

Alternatives Sud

Vol IV (1997) 4

Les NGO: instruments du neo-liberalisme ou alternatives populaires?

De NGO's worden steeds meer beschouwd als bevoorrechte actoren in de officiële programma's van internationale organismen. Willen we de politieke en ideologische betekenis hiervan verklaren, dan noopt deze status ons tot een grondige analyse van de interne en externe maatschappelijke verhoudingen. Het editoriaal verduidelijkt de verschillende elementen en stappen in deze analyse.

Dit leidt ons tot het onderscheiden van een aantal niveaus van analyse, die niet noodzakelijk met elkaar in overeenstemming zijn. Het gaat hierover: objectieven of intenties, maatschappelijke cultuur, sociale functies en institutionele logica.

De civiele maatschappij, waaraan de NGO's ontspruiten, is een kruispunt voor het functioneren van sociale verhoudingen (kasten, klassen, etnische groepen, verwantschap...) en sociale strijd. De NGO's weerspiegelen deze complexe realiteit.

De geschiedenis van de NGO's kent hierbij een periodisering:

- de na-oorlogse periode en de dekolonisering (1945-60), waarin zij zich structureerden naar het model van de grote maatschappelijke en ideologische breuklijnen binnen de Europese en Noord-Amerikaanse samenlevingen. De Oost-West confrontatie was hierbij een van de voornaamste componenten van de

ontwikkelingshulp. De Westerse hulp aan de Derde Wereldlanden kon dan ook gezien worden als een poging tot indamming van het communisme.

- tijdens de tweede periode (1960-75) manifesteren zich onderontwikkeling en Koude Oorlog als karakteristieke beelden en wint de opvatting veld, dat ontwikkeling bevrijding betekent. Een aantal NGO's aarzelt niet om bevrijdingsbewegingen daadwerkelijk te steunen. - vanaf 1975 belanden we in de periode van het neo-liberaal project met de implosie van het reële bestaande socialisme, de toename van Westerse kapitaalinvesteringen en de sterke groei van de buitenlandse schuld. Dat project van de bourgeoisie houdt de constructie in van de materiële bestaansgrond voor een maatschappijmodel op wereldschaal, dat haar hegemonie bevestigt dank zij de nieuwe technologieën. Binnen dit algemeen neo-liberaal kader positioneren zich de NGO's. Een aantal van hen ervaart dit als een bevredigende situatie en geeft geen blijk van enige kritische distantie t.o.v. de fundamentele logica van het dominerend systeem. Andere NGO's voelen zich ongemakkelijk maar allen schikken zich op een of andere wijze naar de heersende ideologie. Indien de NGO's werkelijk willen bijdragen aan ontwikkeling dan mogen ze niet nalaten zich vragen te stellen omtrent hun reële functies binnen het systeem.

Een groot aantal studies verduidelijkt of vervolledigt deze editoriale analyse. Zo onderzoekt Daniel Corsino het aandeel van de NGO's binnen de internationale ontwikkelingshulp en vanuit het veld worden kritische standpunten naar voorgebracht t.a.v. de NGO-werking in Afrika, Azië en Latijns-Amerika (Bolivia). Met specifieke partiële analyses worden de "economische mirakels" in Oost-Azië bestudeerd. Dit geldt ook voor de verhouding tussen de staat en de NGO's in India, de democratie en duurzame ontwikkeling in Afrika en de culturele politiek van de NGO's in Mexico. De Verklaring van de Tweede Ontmoeting van de NGO's voor de ontwikkeling van Latijns-Amerika (Villa de Leiva, Columbia, november 1994) sluit dit themanummer af.

Alternatives Sud
Driemaandelijks

Centre Tricontinental - Louvain-la-Neuve/L'Harmattan
5-7 rue de l'Ecole Polytechnique - 75005 Paris France.

La Pensée

Nr. 312 - oktober-november-december 1997
Een hoofdthema: het menselijk lichaam, dat "bekeken" wordt vanuit verschillende invalshoeken en wetenschappelijke disciplines. Zo kan de betekenis van het menselijk lichaam worden geduid als een culturele constructie en de relatie nagegaan tussen lichaam en subject vanuit de geschiedenis van de biomedische wetenschap. De Franse wetgeving inzake bio-ethiek verheft therapeutische argumenten tot norm om moreel- en sociaal aanvaardbare medische ingrepen te kunnen onderscheiden en verrechtvaardigen. De analyses van Jean-Pierre Foucault, waar het lichaam een centrale plaats inneemt, kunnen leiden tot de ontwikkeling van een lekenmoraal, die echter nog met meer precisie dient uitgewerkt. In een artikel van David Wiesenbergh wordt de relatie onderzocht tussen de dans, het lichaam, de subjectiviteit en het theoretisch debat over de kunst. De verhouding lichaam-arbeid wordt op een originele wijze benaderd door denkers als H. Arendt, K. Marx en Plato. Een discipline als de ergologie kan een vernieuwende bijdrage leveren tot het onderzoek van deze problematiek. In welke mate maakt het lichaam de identiteit uit van een menselijk wezen? In alle culturen is er een voorstelling aanwezig van een duaal mens met een sterfelijk lichaam en een "ziel", die actief blijft na de dood. Zestien antropologen en historici onderzochten dit maatschappelijk en cultureel bepaald samenstel van ideeën, beelden en waarden.

Verder is er nog een artikel over het feministisch romantisme van Christa Wolf, de bespreking van de nieuwe film van Chris Marker (Level 5) en een studie over de zgn. tweede Shabacrisis (Zaire), met de politieke verwickelingen tussen de Verenigde Staten, Cuba en Zaire.

La Pensée

Driemaandelijks

Espaces Marx

64, Boul. evard Auguste Blanqui - 75013 Paris

tel. 01.42.17.45.17

Deze tijdschriften kunnen geraadpleegd worden in de bibliotheek

van DACOB, Kazernestraat, 33 te 1000 Brussel.

Afzonderlijke artikels zijn ter beschikking mits kopievergoeding, eventueel portkosten.

Jos Wolles